

**Notitie:
Onderzoek Vereist Taalniveau van
Pedagogisch Werkers**

BUNNIK, 15 juni 2012

**N. Bouwknecht
M. Nieuwenhuizen
F. Sijben
S. Visser
H. Vroom**

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Aanleiding	6
2. Verzoek aan Calibris	7
3. Taalniveau in de huidige kwalificatiedossiers	7
4. Ondernomen stappen.....	8
5. Conclusies.....	14
6. Vervolgstappen	15
Bijlage 1	16
Bijlage 3	18
Bijlage 4	19
Bijlage 5	20

Samenvatting

Welk taalniveau vereisen de beroepsactiviteiten van pedagogisch werkers?

Aanleiding onderzoek

Pedagogisch werkers (in de kinderopvang, BSO, peuterspeelzalen en VVE) en onderwijsassistenten hebben een professionele rol in de taalontwikkeling van het kind. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat het taalniveau van pedagogisch werkers voor de uitoefening van deze taken in het beroep niet altijd toereikend is.

1. Een taalprobleem voor pedagogisch werkers in de VVE

De gemeente Amsterdam heeft in 2009 het initiatief genomen om te komen tot een taalnorm voor pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten in de voorschool; deze (minimumniveau) norm is opgenomen in het Kwaliteitskader Voor- en Vroegschoolse Educatie Amsterdam 2010-2014.

In de politiek hebben Beertema en Elias een motie ingediend (november 2011) met de strekking dat een landelijke toets Nederlands in de kwalificatie van VVE-assistenten het taalniveau borgt op niveau 3F. In vervolg daarop tekende (maart 2012) minister van Bijsterveldt van Onderwijs een bestuursakkoord met de 37 grootste gemeenten (G37), over de aanpak van taalachterstand bij jonge kinderen: hierin staat welke taalvaardigheden VVE-medewerkers op niveau 2F en welke op 3F dienen te beheersen. Afspraak is dat in 2015 90 procent van de VVE-medewerkers voldoet aan deze G37-norm.

2. Welk taalniveau is gewenst voor alle medewerkers in de kinderopvang?

Maart 2011 heeft het ministerie van SZW met de branchepartijen in de kinderopvang de kwaliteitsagenda voor de kinderopvang opgesteld. Het kabinet wil de pedagogische kwaliteit ondersteunen en stimuleren. Ter ondersteuning van de initiatieven van de sector trekt het kabinet 20 miljoen euro uit om ervoor te zorgen dat medewerkers de Nederlandse taal beter beheersen en meer gericht zijn op het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen.

Onderzoek Calibris

In oktober 2011 hebben de ministeries van OCW en SZW aan Calibris het verzoek gedaan om te onderzoeken welk taalniveau vereist is voor pedagogisch werkers en om dit niveau in het kwalificatiedossier Pedagogisch Werk te borgen. Daarnaast is Calibris gevraagd om taal- en interactievaardigheden duidelijker te positioneren en te borgen in het kwalificatiedossier. Aangezien dit aangescherpt kwalificatiedossier nog niet beschikbaar is voor het opleidingsjaar 2012-2013 zal Calibris zorgen voor een servicedocument waarin de taalvereisten zijn gespecificeerd in het kwalificatiedossier Pedagogisch Werk 2012-2013.

Onderzoek Calibris naar taalvereisten in de kinderopvang

Calibris heeft het bovengenoemde onderzoekverzoek opgepakt met als focus het vereiste taalniveau voor de pedagogisch werker op mbo-niveau 3. Reden: daar liggen de knelpunten vooral. Het onderzoek richt zicht op het taalniveau van *alle* pedagogisch werkers in de kinderopvang en *niet specifiek* op het taalniveau van de leidsters in de voor- en vroegschoolse educatie (VVE).

In het onderzoek naar het vereiste taalniveau van pedagogisch werkers (mbo 3) heeft Calibris onderstaande stappen uitgevoerd.

Stap 1: expertmeeting februari 2012

Deskundigen uit werkveld, onderwijs en taalexperts hebben zich gebogen over de vraag welke taaleisen gesteld moeten worden voor het uitoefenen van het beroep.

Conclusies:

- pedagogisch werkers dienen *méér* en *beter* de Nederlandse taal gaan gebruiken. Vanuit een intrinsieke interesse in de belevingswereld van het kind moeten zij doorlopend benoemen en expliciet maken wat hij/zij ziet en doet met het kind. Taal is verweven in *álle* beroepsactiviteiten.
- er is een discrepantie tussen wenselijk (vanuit beroepsuitoefening) en (voor studenten) haalbaar niveau. Het is nog niet bekend hoe de huidige taaleisen in de kwalificatiedossiers (2F voor mbo-niveau 3 en 3F voor mbo 4) gaan uitpakken, waardoor het opschrijven van de taaleisen mogelijk voorbarig is.
- voor alledaagse opvang en begeleiding van het kind voldoet niveau 2F; ook in contact met ouders. Echter: voor specifieke interventies (bij taalontwikkelingsachterstanden) en voor specifieke gesprekken met ouders (bijvoorbeeld adviezen over ontwikkelingsbevordering en over kind problematieken) is een beheersing gewenst op niveau 3F.

Stap 2: taalexperts valideren voorstel niveau taalvaardigheden

Met de input van de expertmeeting heeft Calibris een voorstel gemaakt voor de taalvereisten voor een (beginnend) pedagogisch werker op kwalificatieniveau 3. Taalvereisten voor pedagogisch werkers op kwalificatieniveau 4 blijven in het voorstel buiten beschouwing omdat deze al opgeleid zijn op 3F. In mei heeft Calibris het voorstel voorgelegd aan een groep taalexperts. Dit heeft geleid tot twee aanpassingen van het gewenst taalniveau 'luisteren' (was 2F) en 'spreken' (was 3F).

Het eindresultaat van de bevragingen uit stap 1 en 2 heeft geleid tot het resultaat, zichtbaar in onderstaande tabel.

Gewenst Taalniveau Pedagogisch Werk				
Taaldomeinen Meijerink		<i>Gewenst taalniveau PW3</i>	<i>Gewenst taalniveau VVE (*1)</i>	<i>Gewenst taalniveau PW4 (*2)</i>
Mondelinge taalvaardigheid	Gesprekken	3F	3F	3F
	Luisteren	3F	3F	3F
	Spreken	2F	3F	3F
Lezen	Zakelijke teksten	2F	3F	3F
	Fictionele, narratieve en literaire teksten	2F	3F	3F
Schrijven		2F	2F	3F
Taalverzorging		2F	2F	3F

Tabel. Gewenst taalniveau PW 3, VVE en PW4

(*1) Het gewenst taalniveau VVE is een weergave van de G37 taalnorm.

(*2) Het gewenst taalniveau voor PW4 is de vaste norm voor een kwalificatie op mbo niveau 4.

C. Vervolgacties van Calibris op basis van dit onderzoek

1. Calibris rapporteert de resultaten van het onderzoek aan de ministeries van OCW en SZW).
2. De gevraagde positionering van pedagogisch medewerkers in de VVE in relatie tot de kwalificatieniveaus 3 en 4 zullen door de sociale partners in de kinderopvang moeten worden besproken. Het resultaat daarvan wordt vervolgens verwerkt in de kwalificatiedossiers PW 2013-2014.
3. De taalvereisten en interactievaardigheden voor de hele kinderopvang zullen in de kwalificatiedossiers Pedagogisch werk 2013-2014 verankerd worden.
4. Ten behoeve van het opleidingsjaar 2012-2013 ontwikkelt Calibris een servicedocument waarin de taal- en interactievaardigheden (conform het onderzoek) gespecificeerd worden op basis van het dossier Pedagogisch Werk 2012-2013. *Het servicedocument wordt eind juni in een expertmeeting voorgelegd aan deskundigen: uit werkveld en onderwijs en specifieke disciplines (zoals taalexperts).*

1. Aanleiding

Pedagogisch werkers (in de kinderopvang, BSO, peuterspeelzalen en VVE) en onderwijsassistenten hebben een professionele rol in de taalontwikkeling van het kind. Pedagogisch werkers dienen voor hun professioneel handelen te beschikken over voldoende taalvaardigheid én zij dienen in staat te zijn om de taalontwikkeling van kinderen adequaat te stimuleren. Uit verschillende onderzoeken (Droge, S., Suijkerbuijk, E. & Kuiken, F., 2009; Droge, S., Suijkerbuijk, E. & Kuiken, F., 2010; Leseman e.a., 2011) blijkt dat het taalniveau van pedagogisch werkers voor de uitoefening van deze taken in het beroep niet altijd toereikend is.

a. Amsterdamse Taalnorm voor pedagogisch werkers in de VVE

De gemeente Amsterdam heeft in 2009 het initiatief genomen om te komen tot een taalnorm voor pedagogisch medewerkers en onderwijsassistenten in de voorschool. Deze taalnorm is als eis opgenomen in het Kwaliteitskader Voor- en Vroegschoolse Educatie Amsterdam 2010-2014. Prof. Dr. Folkert Kuiken (leerstoelgroep Nederlandse taalkunde van de Universiteit van Amsterdam) heeft onderzocht wat het minimumniveau zou moeten zijn. De taalnorm is in overleg met de gemeente, de welzijns- en kinderopvangorganisaties, de schoolbesturen en de Universiteit van Amsterdam vastgesteld.

b. Kwaliteitsagenda SZW: stimulering taalbeheersing medewerkers kinderopvang

In maart 2011 heeft het ministerie van SZW met de branchepartijen in de kinderopvang de kwaliteitsagenda voor de kinderopvang opgesteld. Het kabinet wil de pedagogische kwaliteit ondersteunen en stimuleren. De minister trekt, ter ondersteuning van de initiatieven van de sector, 20 miljoen euro uit om ervoor te zorgen dat medewerkers de Nederlandse taal beter beheersen en meer gericht zijn op het stimuleren van de ontwikkeling van kinderen.

c. Motie Beertema Elias taalniveau VVE

In november 2011 was het taalniveau van leidsters in de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) onderwerp van gesprek in de tweede kamer. Beertema en Elias dienden een motie in waarin de regering verzocht werd om er in te voorzien dat kwalificatie van VVE-assistenten alleen plaatsvindt wanneer zij het niveau 3F behalen bij een landelijk geborgde toets Nederlands. Tijdens de plenaire behandeling in de Tweede Kamer van het thema laaggeletterdheid is de motie aangenomen.

d. Bestuursakkoord OCW en 37 Gemeenten

Naar aanleiding van de motie Beertema gaan de 37 grootste gemeenten (G37) zich inspannen om het taalniveau van de pedagogisch medewerkers in de VVE te verhogen tot niveau 3F. In maart 2012 tekende minister van Blijsterveldt van Onderwijs het bestuursakkoord met de G37, over de aanpak van taalachterstand bij jonge kinderen in de VVE. Het streefdoel is dat in 2015 in de G37 gemiddeld 90 procent van deze pedagogisch medewerkers over dit hogere taalniveau beschikt. Concreet betekent dit dat in de G37 de komende jaren VVE-medewerkers van peuterspeelzalen en kinderdagverblijven worden getoetst en indien nodig worden bijgeschoold.

OCW heeft een Technische werkgroep ingericht die de uitwerking van het bestuursakkoord bespreekt, ter voorbereiding op de beleidsuitvoering in de gemeenten. Deze werkgroep werkt de eisen op dit moment als volgt uit: mondelinge taalvaardigheden en leesvaardigheden op niveau 3F, schriftelijke taalvaardigheden inclusief taalverzorging op 2F.

De Amsterdamse taalnorm, de kwaliteitsagenda kinderopvang, de motie en het bestuursakkoord geven de relevantie en urgentie van het in deze notitie beschreven onderzoek aan.

2. Verzoek aan Calibris

Calibris is in oktober 2011 door de ministeries van OCW en SZW gevraagd om te onderzoeken welk taalniveau vereist is voor pedagogisch werkers en om dit niveau in het kwalificatiedossier Pedagogisch Werk te borgen. Calibris is gevraagd om zowel de taal- als de interactievaardigheden duidelijker in het kwalificatiedossier te verwerken.

Vooruitlopend op verwerking van de taalvereisten in het kwalificatiedossier Pedagogisch werk 2013-2014, stelt Calibris een servicedocument op waarmee onderwijsinstellingen de taalvereisten reeds in de opleiding Pedagogisch Werk voor het schooljaar 2012-2013 kunnen vormgeven (zie bijlage 4). In het kwalificatiedossier en in het servicedocument worden de taaleisen aangescherpt en de taal- en interactievaardigheden verder uitgewerkt in de beschrijving van kerntaken en werkprocessen, beroepshouding, vakkennis en –vaardigheden en in de exameneisen.

Voorliggende notitie richt zich op het vaststellen van het vereiste taalniveau voor de pedagogisch werker op mbo-niveau 3: daar liggen vooral de knelpunten. Het onderzoek richt zich op het taalniveau van alle pedagogisch werkers in de kinderopvang en niet specifiek op het taalniveau van de leidsters in de voor- en vroegschoolse educatie (VVE).

3. Taalniveau in de huidige kwalificatiedossiers

Het referentieniveau voor (niet beroepsgerichte) Nederlandse taal ligt voor mbo-kwalificaties niveau 3 op 2F; voor kwalificaties niveau 4 is de norm 3F. Deze normering is gebaseerd op het Referentiekader taal en rekenen van Meijerink (Expertgroep doorlopende leerlijn Reken- en Taalvaardigheid, 2008), dat in de kwalificatiestructuur voor het gehele middelbaar beroepsonderwijs is toegepast. Het gaat hier om *generieke* taaleisen, deze worden met centraal ontwikkelde examens geëxamineerd. De betekenis van de taalniveaus is te vinden in dit Referentiekader (zie ook: www.taalenrekenen.nl).

Het vereiste niveau voor *beroepsgerichte* Nederlandse taal van de pedagogisch werker wordt bepaald door de beroepstaken. In het huidige kwalificatiedossier Pedagogisch Werk 2012-2013 is het niveau voor beroepsgerichte Nederlandse taal voor de pedagogisch werker niveau 3 vastgesteld op 2F. Dit is gelijk aan de generieke referentienorm 2F 'Nederlandse taal' voor mbo kwalificaties op niveau 3.

Het kwalificatiedossier Pedagogisch Werk betreft pedagogisch medewerkers in de kinderopvang, BSO, peuterspeelzalen en VVE en onderwijsassistenten. In het huidige kwalificatiedossier is VVE niet specifiek gekoppeld aan kwalificatieniveau 3 dan wel kwalificatieniveau 4. Gezien de focus van de gespecialiseerd pedagogisch medewerker niveau 4 op problematiek bij specifieke doelgroepen, lijkt VVE in ieder geval aan te sluiten bij de kwalificatie op niveau 4. In overleg met de sociale partners in de kinderopvang zal de positionering van de beroepsuitoefening van leidsters in de VVE, in relatie tot de kwalificatieniveaus 3 en 4, echter nader bepaald moeten worden, met het oog op het kwalificatiedossier Pedagogisch Werk 2013-2014.

4. Ondernomen stappen

Om te komen tot een advies betreffende het gewenste beroepsgerichte taalniveau voor pedagogisch werkers niveau 3, is een aantal stappen genomen. Per stap wordt aangegeven welke acties zijn uitgevoerd en wat het resultaat daarvan was.

4.1 Expertmeeting branche en onderwijs

Als eerste stap om te komen tot aanscherping van taaleisen in het kwalificatiedossier heeft Calibris op 9 februari 2012 een expertmeeting georganiseerd met deskundigen van verschillende organisaties en de werkgevers uit het werkveld, met deskundigen vanuit het onderwijs en met taalexperts (zie bijlage 3). Doel van de expertmeeting was om meer inzicht en input te verkrijgen met betrekking tot gewenste taalvaardigheden van pedagogisch werkers. Vanuit beroepssituaties is gekeken welke taalnorm hiervoor vereist is. Voor het verslag van de bijeenkomst zie bijlage 1.

Door de experts is aangegeven dat er een discrepantie is tussen wenselijk niveau (vanuit het beroep) en haalbaar niveau (voor de studenten) en dat het nog niet bekend is hoe de huidige taaleisen in de kwalificatiedossiers gaan uitpakken, waardoor het opschroeven van de taaleisen mogelijk wat voorbarig is.

De algemene conclusie is dat het van het grootste belang is dat pedagogisch werkers *méér* en *beter* de Nederlandse taal gaan gebruiken. Daarbij moet de pedagogisch werker vanuit een intrinsieke interesse in de belevingswereld van het kind doorlopend benoemen en expliciet maken wat hij/zij ziet en doet met het kind. Taal is verweven in *álle* beroepsactiviteiten.

Een andere conclusie betreft het onderscheid tussen alledaagse en specifieke situaties in de praktijk van de pedagogisch werker m.b.t. taalvaardigheid. Voor alledaagse opvang en begeleiding van het kind niveau voldoet 2F; ook in het contact met ouders. Echter: voor specifieke interventies (bijvoorbeeld bij taalontwikkelingsachterstanden) en voor specifieke gesprekken met ouders (bijvoorbeeld adviezen over ontwikkelingsbevordering en over kind problematieken) is een beheersing gewenst van de Nederlandse taal op niveau 3F (zie bijlage 2).

De uitspraken over het vereiste taalniveau uit de expertmeeting zijn opgenomen in tabel 2.

4.2 Onderzoek Amsterdamse Taalnorm

In Amsterdam is in 2009 een norm voor taalvaardigheid vastgesteld voor leidsters in de voorschoolse opvang. De Amsterdamse taalnorm beschrijft het vereiste taalniveau van pedagogisch medewerkers in de voorschool. Het vaststellen van die norm vond plaats aan de hand van een literatuurstudie en praktijkobservaties. Het onderzoek wordt in deze notitie gebruikt als bron voor het vaststellen van het gewenste taalniveau van pedagogisch werkers.

In het rapport over de Amsterdamse taalnorm (Droge, Suijkerbuijk en Kuiken, 2009) wordt, anders dan in het kwalificatiedossier Pedagogisch werk, gebruik gemaakt van de taalniveaus van het *Common Framework of Reference for Europe: de zogenaamde* ERK of CEF niveaus (Council of Europe, 2001). De taalnorm is voor verschillende taalvaardigheden vastgesteld en varieert van niveau B1 tot niveau B2. Deze niveau-aanduiding verschilt van de eerder genoemde indeling van Meijerink. De algemeen geaccepteerde vergelijking van B1 met niveau 2F en B2 met 3F zal hier worden aangehouden. In de gehanteerde niveaus in het kwalificatiedossier Pedagogisch werk is binnen de taalvaardigheid 'lezen' onderscheid gemaakt tussen 'zakelijke teksten' en 'fictionele, narratieve en literaire teksten'. Dit onderscheid komt niet terug in de indeling zoals gebruikt voor de Amsterdamse norm.

In de Amsterdamse taalnorm wordt onderscheid gemaakt tussen een minimumniveau en een streefniveau voor de taalvaardigheid van 'vakvolwassen' leidsters. Zie hiervoor onderstaande tabel. De vergelijking – zoals gemaakt in deze notitie – is gebaseerd op het minimumniveau dat wordt beschreven.

<i>Pedagogisch werk niveau 3</i>	Luisteren	Lezen	Gesprekken voeren	Spreken	Schrijven
Minimumniveau	B2	B2	B1	B1	B1
Streefniveau	B2	B2	B2	B2	B2

Tabel 1. Amsterdamse Taalnorm

Van belang is om op te merken dat de Amsterdamse taalnorm is ontwikkeld ten behoeve van leidsters in de voorschoolse opvang (VVE) en niet voor de *gehele* beroepsgroep van pedagogisch werkers.

De niveaubeschrijving uit de Amsterdamse taalnorm is opgenomen in de vierde kolom van tabel 2 in het volgende hoofdstuk.

4.3 Vergelijking expertmeeting en Amsterdamse Taalnorm

De uitkomsten over het vereiste taalniveau uit de expertmeeting, waarbij vanuit beroepssituaties is gekeken naar de taalnorm, én de aangegeven niveaus van de Amsterdamse taalnorm zijn weergegeven in tabel 2.

Vergelijking vereist taalniveau Expertmeeting en Amsterdamse Taalnorm			
Taaldomeinen Meijerink		<i>Expertmeeting 9 februari 2012</i>	<i>Amsterdamse Taalnorm</i>
Mondelinge taalvaardigheid	Gesprekken	2F; 3F	2F (B1)
	Luisteren	2F	3F (B2)
	Spreken	2F; 3F	2F (B1)
Lezen	Zakelijke teksten	2F	3F (B2)
	Fictionele, narratieve en literaire teksten	1F	3F (B2)
Schrijven		2F; 3F	2F (B1)
Taalverzorging		2F	2F (B1)

Tabel 2. Vereist niveau taalvaardigheid expertmeeting en Amsterdamse Taalnorm

Een vergelijking van het vereiste taalniveau volgens de expertmeeting en de Amsterdamse taalnorm levert het volgende beeld op:

- Er is overeenkomst tussen het vereiste niveau volgens de expertmeeting en de Amsterdamse taalnorm bij het taaldomein:
 - o Taalverzorging
- Er is grotendeels overeenkomst tussen het vereiste niveau volgens de expertmeeting en de Amsterdamse taalnorm bij de taaldomeinen:
 - o Mondelinge taalvaardigheid - Gesprekken
 - o Mondelinge taalvaardigheid - Spreken
 - o Schrijven
- Er is discrepantie tussen het vereiste niveau volgens de expertmeeting en de Amsterdamse taalnorm bij de taaldomeinen:
 - o Mondelinge taalvaardigheid - Luisteren
 - o Lezen - Zakelijke teksten
 - o Lezen - Fictionele, narratieve en literaire teksten

Opvallend: in de expertmeeting is door mbo-experts aangegeven dat dit onderdeel niet in de generieke examinering is opgenomen. Deze experts gaven aan dat het gewenst is om voor het onderdeel lezen van narratieve teksten (kinder- en jeugdliteratuur) een niveau 1F op te nemen.

4.4 Raadpleging taalexperts

Op basis van bovenstaande vergelijking van het bestaande kwalificatiedossier, de resultaten van de expertmeeting en de Amsterdamse taalnorm is een eerste voorstel opgesteld, zie tabel 3.

Dit voorstel (tabel 3 en de onderbouwing daarvan) is voorgelegd aan experts op het gebied van taal en het Referentiekader taal (zie bijlage 5).

Voorstel: Gewenst taalniveau Pedagogisch Werk niveau 3		
Taaldomeinen Meijerink		Voorstel niveau
Mondelinge taalvaardigheid	Gesprekken	3F
	Luisteren	2F
	Spreken	3F
Lezen	Zakelijke teksten	2F
	Fictionele, narratieve en literaire teksten	2F
Schrijven		2F
Taalverzorging		2F

Tabel 3. Voorstel taalniveau PW3

Het advies dat Calibris van de taalexperts heeft ontvangen, wijkt op twee punten af van bovenstaand voorstel, namelijk 'luisteren' en 'spreken'.

- Luisteren: dit aspect van taalbeheersing dient aan te sluiten bij 'gesprekken'. Voor het voeren van gesprekken is het nodig om op hetzelfde niveau te kunnen luisteren. Om deze reden is het advies van de taalexperts voor 'luisteren' niveau **3F**.
- Spreken: het onderscheid tussen niveau 2F en 3F is vooral zichtbaar in het kunnen houden van monologen. Voor pedagogisch werkers op niveau 3 is dit echter nauwelijks aan de orde. Om deze reden is het advies van de taalexperts voor 'spreken' niveau **2F**.

4.5 Advies taalniveau Pedagogisch Werk niveau 3

Op basis van de reacties van de taalexperts is het advies over het gewenste taalniveau van beginnend beroepsbeoefenaren in het pedagogisch werk aangescherpt en is een aantal wijzigingen doorgevoerd, zie tabel 4. De conclusies met de bijbehorende argumenten worden ondersteund door de bevroegde experts.

Advies: Gewenst taalniveau Pedagogisch Werk niveau 3		
Taaldomeinen Meijerink		Advies niveau
Mondelinge taalvaardigheid	Gesprekken	3F
	Luisteren	3F
	Spreken	2F
Lezen	Zakelijke teksten	2F
	Fictionele, narratieve en literaire teksten	2F
Schrijven		2F
Taalverzorging		2F

Tabel 4. Advies taalniveau PW3

Per taaldomein is het advies voor de niveaubepaling, zoals weergegeven in tabel 4, onderbouwd.

Domein: Mondelinge taalvaardigheid: Gesprekken

De Amsterdamse taalnorm schrijft niveau 2F voor. De experts bevestigen dit grotendeels tijdens de expertmeeting: voor de alledaagse opvang en begeleiding vinden zij een taalbeheersing op 2F voldoende voor pedagogisch werkers niveau 3. Voor specifieke situaties echter vinden de experts een taalniveau 3F gewenst.

De experts vinden dat vooral het mondeling taalgebruik van pedagogisch werkers versterking wenst. Dat komt volgens het 'Referentiekader taal en rekenen van Meijerink' (Mondelinge taalvaardigheid – Gesprekken) overeen met de vaardigheden:

- woordgebruik en woordenschat én
- vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing.

De expertmeeting wenst een beheersing van deze onderdelen op taalniveau 3F.

De expertmeeting vindt taalniveau 2F voldoende voor de overige taalvaardigheden uit het referentiekader van Meijerink (Mondelinge taalvaardigheid – Gesprekken):

- deelnemen aan discussie en overleg
- informatie uitwisselen
- beurten nemen en bijdragen aan samenhang
- afstemming op doel en
- afstemming op gesprekspartner(s)'.

Het voorstel aan de taalexperts volgt het gewenste taalniveau van de expertmeeting, vanwege het cruciale beroepsbelang hiervan: 3F.

De taalexperts stemmen hiermee in.

Advies taalniveau: **3F**

Domein: Mondelinge taalvaardigheid - Luisteren

De Amsterdamse taalnorm schrijft niveau 3F voor. De expertmeeting geeft aan dat 2F voldoende is voor beginnende beroepsbeoefenaren pedagogisch werkers niveau 3.

De 2F-beroepssituaties volgens de expertmeeting komen voor de beginnende pedagogisch werker niveau 3 in het 'Referentiekader taal en rekenen van Meijerink' (Mondelinge taalvaardigheid – Luisteren) overeen met de vaardigheden:

- begrijpen (onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken)
- interpreteren (informatie en meningen interpreteren en de bedoeling van de spreker verwoorden) en
- samenvatten (een eenvoudige tekst beknopt kunnen samenvatten voor zichzelf).

Een taalbeheersing op 3F komt volgens Meijerink (Mondelinge taalvaardigheid – Luisteren) overeen met bijvoorbeeld de vaardigheden:

- luisteren naar instructies (uitleg en instructies over concrete en abstracte onderwerpen begrijpen) en
- luisteren als lid van een live publiek (in een lange(re) uiteenzetting, beschouwing of betoog de hoofdpunten en onderbouwingen begrijpen, ook als het onderwerp buiten het vak- of interessegebied ligt en het onderwerp abstract is).

Het voorstel aan de taalexperts volgt de uitspraak van de expertmeeting: 2F. Dit niveau is representatief voor het taalniveau van een beginnende beroepsbeoefenaar en volgt het huidige niveau in het kwalificatiedossier.

De taalexperts stemmen hier niet mee in. Dit aspect van taalbeheersing dient aan te sluiten bij 'gesprekken'. Voor het voeren van gesprekken is het nodig om op hetzelfde niveau te kunnen luisteren.

Advies taalniveau: **3F**.

Domein: Mondelinge taalvaardigheid – Spreken

De Amsterdamse taalnorm schrijft niveau 2F voor. De experts bevestigen dit grotendeels tijdens de expertmeeting: voor de alledaagse opvang en begeleiding is een taalbeheersing op 2F voldoende voor pedagogisch werkers niveau 3. Voor specifieke situaties echter vinden de experts een taalniveau 3F gewenst.

De experts vinden het meest wenselijk dat het mondeling taalgebruik van pedagogisch werkers versterkt wordt. Volgens het 'Referentiekader taal en rekenen van Meijerink' (Mondelinge taalvaardigheid – Spreken) komt de wens van de expertmeeting vooral overeen met de vaardigheden:

- een monoloog houden
- woordgebruik en woordenschat
- vloeiendheid, verstaanbaarheid en grammaticale beheersing.

De expertmeeting wenst voor deze onderdelen een taalniveau 3F.

Voor de overige onderdelen uit het referentiekader Meijerink (Mondelinge taalvaardigheid – Spreken) vindt de expertmeeting een taalniveau 2F van de pedagogisch werker niveau 3 voldoende:

- samenhang
- afstemming op doel en
- afstemming op publiek.

Het voorstel aan de taalexperts volgt het gewenst taalniveau van de expertmeeting, vanwege het cruciale beroepsbelang hiervan: 3F.

De taalexperts stemmen hier niet mee in. Het onderscheid tussen niveau 2F en 3F is vooral zichtbaar in het kunnen houden van monologen. Voor pedagogisch werkers op niveau 3 is dit echter nauwelijks aan de orde.

Advies taalniveau: **2F**.

Domein: Lezen – Zakelijke teksten

De Amsterdamse taalnorm schrijft 3F voor. Hierbij is geen onderscheid gemaakt in zakelijke dan wel fictionele, narratieve en literaire teksten. De experts geven in de expertmeeting aan dat 2F voldoende is voor pedagogisch werkers niveau 3 voor het lezen van zakelijke teksten.

Het door de expertgroep gewenste taalniveau 2F komt in het 'Referentiekader taal en rekenen van Meijerink' (Taaldomein Lezen – Zakelijke teksten) overeen met bijvoorbeeld:

- lezen van informatieve teksten, instructies en betogende teksten (waaronder schoolboek en studieteksten, veel voorkomende aanwijzingen en brochures van formele instanties)
- begrijpen (de hoofdgedachte van de tekst weergeven en onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken) en
- interpreteren (de bedoeling van tekstgedeeltes duiden en de bedoeling van de schrijver verwoorden).

Een taalniveau 3F komt volgens Meijerink overeen met bijvoorbeeld:

- evalueren (het doel van de schrijver aangeven als ook de talige middelen die gebruikt zijn om dit doel te bereiken e.v.) en
- opzoeken (de betrouwbaarheid van bronnen beoordelen, vermeldt bronnen, snel informatie vinden in langere rapporten of ingewikkelde schema's).

Deze taalvaardigheden op niveau 3F zijn qua beheersing veel hoger dan de beroepsvereisten van een beginnend pedagogisch werker niveau 3.

Het voorstel aan de taalexperts volgt daarom het gewenste taalniveau van de expertmeeting: 2F
De taalexperts stemmen hiermee in.

Advies taalniveau: **2F**.

Domein: Lezen – Fictionele, narratieve en literaire teksten

De Amsterdamse taalnorm schrijft 3F voor. Hierbij is geen onderscheid gemaakt in zakelijke dan wel fictionele, narratieve en literaire teksten. Het onderdeel 'Lezen - Fictionele, narratieve en literaire teksten' is voor het mbo geen generiek examenonderdeel. De expertgroep vindt dat een pedagogisch werker bij diplomering het lezen van narratieve teksten (kinder- en jeugdliteratuur) minimaal moet beheersen op niveau 1F.

De beroepssituaties van de beginnend pedagogisch werker sluiten aan bij de volgende vaardigheden op niveau 2F in het 'Referentiekader taal en rekenen van Meijerink' (Taaldomein Lezen - Fictionele, narratieve en literaire teksten):

- begrijpen
- interpreteren en
- evalueren.

De vaardigheden in het 'Referentiekader taal en rekenen van Meijerink' op niveau 3F zijn bijvoorbeeld:

- begrijpen (herkent vertel- en dicht technische procedés en veel voorkomende stijlfiguren)
- interpreteren (kan de werking van elementaire vertel- en dicht technische procedés toelichten)
- evalueren (kan met leeftijdgenoten discussiëren over de interpretatie en kwaliteit van de teksten e.v.)

Deze taalvaardigheden op niveau 3F zijn qua beheersing veel hoger dan de beroepsvereisten van een beginnend pedagogisch werker niveau 3.

Het voorstel aan de taalexperts zet in op taalniveau 2F: het huidig niveau volgens het kwalificatiedossier. Dit voldoet ook aan het gewenste taalniveau van de expertmeeting.
De taalexperts stemmen hiermee in.

Advies taalniveau: **2F**.

Domein: Schrijven

De Amsterdamse taalnorm schrijft niveau 2F voor. De experts bevestigen dit grotendeels tijdens de expertmeeting. Slechts voor de pedagogisch werker in de BSO zou mogelijk een taalniveau 3F nodig zijn (bijvoorbeeld ten behoeve van huiswerkbegeleiding).

Het voorstel aan de taalexperts volgt het huidig taalniveau uit het kwalificatiedossier én de Amsterdamse taalnorm: 2F.

De taalexperts stemmen hiermee in.

Advies taalniveau: **2F**.

Domein: Taalverzorging

De Amsterdamse taalnorm schrijft niveau 2F voor. De experts bevestigen niveau 2F tijdens de expertmeeting.

Het voorstel aan de taalexperts volgt de Amsterdamse taalnorm en de experts: taalniveau 2F. De taalexperts stemmen hiermee in.

Advies taalniveau: **2F**.

5. Conclusies

In onderstaande tabel is het gewenste taalniveau voor pedagogisch werker niveau 3, voor leidsters in de VVE en voor pedagogisch werkers niveau 4 weergegeven (zie tabel 5).

5.1 Taalniveau Pedagogisch Werk niveau 3

Op basis van de resultaten van de expertmeeting, de Amsterdamse taalnorm en de adviezen van taalexperts zijn de gewenste taalniveaus voor pedagogisch werkers niveau 3 vastgesteld (zie tabel 5 – kolom 'Gewenst taalniveau PW3').

5.2 Taalniveau leidsters VVE

Het taalniveau voor leidsters in de VVE is, conform de uitwerking van de afspraken in het bestuursakkoord en de wethouders van de G37 door de Technische werkgroep van OCW, gesteld op niveau 3F voor mondelinge taalvaardigheden en leesvaardigheden en op niveau 2F voor schriftelijke taalvaardigheden inclusief taalverzorging (zie tabel 5 – kolom 'Gewenst taalniveau VVE').

5.3 Taalniveau Pedagogisch Werk niveau 4

Het taalniveau voor de gespecialiseerd pedagogisch werker niveau 4 is, conform de generieke taaleisen aan kwalificaties op mbo niveau 4, voor alle taaldomeinen gesteld op 3F (zie tabel 5 – kolom 'Gewenst taalniveau PW4').

Gewenst Taalniveau Pedagogisch Werk				
Taaldomeinen Meijerink		<i>Gewenst taalniveau PW3</i>	<i>Gewenst taalniveau VVE</i>	<i>Gewenst taalniveau PW4</i>
Mondelinge taalvaardigheid	Gesprekken	3F	3F	3F
	Luisteren	3F	3F	3F
	Spreken	2F	3F	3F
Lezen	Zakelijke teksten	2F	3F	3F
	Fictionele, narratieve en literaire teksten	2F	3F	3F
Schrijven		2F	2F	3F
Taalverzorging		2F	2F	3F

Tabel 5. Gewenst taalniveau PW 3, VVE en PW4

6. Vervolgstappen

De positionering van de beroepsuitoefening van leidsters in de VVE in relatie tot de kwalificatieniveaus 3 en 4 zal nader bepaald moeten worden door de sociale partners in de kinderopvang. Het resultaat zal vervolgens verwerkt worden in de kwalificatiedossiers 2013-2014.

Vooruitlopend op verwerking van de taalvereisten in het kwalificatiedossier Pedagogisch werk 2013-2014, stelt Calibris een servicedocument op waarmee onderwijsinstellingen de taalvereisten in de opleidingen Pedagogisch Werk voor het schooljaar 2012-2013 kunnen vormgeven.

Het servicedocument zal eind juni 2012 in een expertmeeting worden besproken met deskundigen van verschillende organisaties en de werkgevers uit het werkveld, met deskundigen vanuit het onderwijs en met taalexperts.

7. Referenties

Council of Europe (2001). *Common Framework of Reference for Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.

Droge, S., Suijkerbuijk, E. & Kuiken, F. (2009). *Taalnorm voor Amsterdamse voorschoolleiders. Deelrapport 1*.

Droge, S., Suijkerbuijk, E. & Kuiken, F. (2010). *Het taalniveau van Amsterdamse voorschool- en kinderopvangleiders*.

Expertgroep doorlopende leerlijn Reken- en Taalvaardigheid (2008). *Referentiekader taal en rekenen. De referentieniveaus*.

Leseman e.a. (2011). Effecten van voor- en vroegschoolse educatie (VVE) in Utrecht.

Bijlage 1

Samenvattend verslag van de subsessie Taalvaardigheid Expertmeeting Taal- en Interactievaardigheden, 9 februari 2012

In zijn algemeenheid wordt opgemerkt dat – met name mondelinge - taalvaardigheden tot de basisbagage van de PW-er behoren. Taalvaardigheden zitten in alle beroepsactiviteiten verweven.

Ook wordt aangegeven dat het verschil tussen 2F en 3F groot is. Het gaat er vooral om dat PM-ers meer en beter Nederlands gaan gebruiken.

Het verschil 2F of 3F zou wegvallen als alle PM-ers gespecialiseerde beroepskrachten niveau 4 zouden zijn, hierover is discussie. Ook wordt aangegeven dat als het gaat om werken met het kind er eigenlijk geen functiedifferentiatie is tussen PM-er niveau 3 en 4, ze doen hetzelfde.

Er is een discrepantie tussen wenselijk en haalbaar niveau (en een discussie of bijv. een verslag aan de ouders foutloos moet zijn). Daarnaast wordt opgemerkt dat we nog niet weten hoe de bestaande 'strengere' taaleisen in de KD's gaan uitpakken en dat het opschroeven van de taaleisen wat voorbarig is.

Groep Rood

Mondelinge taalvaardigheden zijn besproken.

Wat betreft de taalvaardigheden in contact met het kind en in contact met ouders volstaat voor de alledaagse opvang en contacten niveau 2F. Als er sprake is van specifieke interventies (bij taalontwikkelingsachterstanden) en specifieke gesprekken met de ouders (bijv. ontwikkelingsbevordering), dan is niveau 3F gewenst.

M.b.t. het team is vaak niveau 3F gewenst: argumenteren, feedback geven. Voor de alledaagse afstemming in het team zou 2F volstaan.

Voor PW4 is niveau 3F nodig, vanwege interventies bij bijv. ontwikkelingsachterstanden waarvoor abstractheid in denken en formulering vereist zijn.

Activiteiten waarbij extra focus op taalvaardigheden gelegd kan worden zijn: overgangsmomenten, gekoppeld aan verzorgende taken, bij ontwikkelingsstimulering, tijdens alle gerichte interventies met kinderen.

Ook is aangegeven dat het van belang is doorlopend expliciet te maken, te benoemen wat men ziet en doet met het kind.

Groep Blauw

Diverse beroepsvaardigheden benoemd waarbij taal een grote rol speelt.

Gewenst taalniveau op gebied van professionalisering: 3F, hoewel niet voor iedereen nodig. Bij interactie met het kind is op een aantal punten niveau 3F gewenst, nl.: gesprekken voeren (lidwoorden gebruiken, volzinnen maken, dingen benoemen), spreken (voorbeelden geven, gestructureerd spreken, veel praten), schrijven in het werkveld BSO. Op de overige aspecten voldoet niveau 2F.

In contacten met de ouders is niveau 2F voldoende.

Bij activiteiten en ontwikkelingsstimulering is niveau 2F voldoende, met uitzondering van schrijven in de BSO (huiswerkbegeleiding) en voor de OA, daarvoor is 3F nodig.

Groep Geel

Er is geen keuze gemaakt voor niveau 2F of 3F.

Wel is aangegeven dat in relatie tot het kind met name mondelinge taalvaardigheid van belang is en dat in relatie tot ouders en het team zowel mondelinge als schriftelijke taalvaardigheden van belang zijn.

Er zijn concrete activiteiten aangegeven waarbij taal een grote rol speelt.

Bijlage 2

Alledaagse en specifieke situaties/vereisten m.b.t. taal

Expertmeeting Taal- en Interactievaardigheden, 9 februari 2012

Alledaagse vereisten m.b.t taal

- Kennis van taalontwikkeling bij kinderen (fasering, culturele verschillen)
- Observatievermogen (herkennen van ontwikkelingsaspecten bij het kind)
- Inlevingsvermogen in het kind
- Kind kunnen helpen te verwoorden wat het bedoelt
- Taalniveau aanpassen aan niveau van het kind
- Nagaan of de boodschap overkomt
- Doorlopend expliciet maken en benoemen wat men ziet en doet met het kind
- Kunnen lezen en voorlezen
- Een zelfbedacht verhaaltje kunnen vertellen
- Verhalen interactief vertellen en maken
- Gebruiken van hulpmiddelen/plaatjes bij het vertellen
- Schrijven van een kaartje of kort briefje
- Voorbeeldgedrag: gebruik van grote woordenschat en synoniemen, goede zinsbouw en -constructie, goede uitspraak en juiste intonatie; juist hanteren van lidwoorden, volzinnen maken, geven van voorbeelden

- In ouder-kind bespreking de boodschap goed kunnen overbrengen
- Nagaan hoe de boodschap overkomt
- Gesprekstechnieken in combinatie met sociale vaardigheden
- Presentatie kunnen geven op ouderavond

- Alledaagse afstemming in het team en elkaar feedback geven
- Vakliteratuur lezen en interpreteren
- Essentie uit teksten kunnen halen
- Vakjargon en vakkennis beheersen bij teambesprekingen
- Reflecteren op het eigen handelen

Specifieke situaties en vereisten m.b.t. taal

- Specifieke interventies bij taalontwikkelingsachterstanden
- Interventies o.b.v. analyse van complexe kindsituaties of ontwikkelingsachterstanden, waarvoor abstractheid in denken en taalformulering vereist is
- Huiswerkbegeleiding in BSO
- Schrijfvaardigheid in de BSO

- Specifieke oudergesprekken, bijvoorbeeld complexe adviezen over ontwikkelingsbevordering en kind problematieken

- Overleg in het team waarvoor argumentatie vereist is
- Organisatiebeleid en persoonlijke feedback in het team

Bijlage 3

Lijst van deelnemers

Expertmeeting Taal- en Interactievaardigheden, 9 februari 2012

Mevrouw D. van Pelt	Nova College
Mevrouw A. Löwenthal	Graafschapcollege
De heer dr. R. Fukkink	Universiteit van Amsterdam
De heer prof. dr. F. Kuiken	Universiteit van Amsterdam
De heer G. Jellesma	BOINK
Mevrouw L. Heutz	Kinderopvang Humanitas
Mevrouw S. van der Wijk	Kinderopvang Humanitas
Mevrouw L. Smits	CNV Publieke Zaak
Mevrouw I. van der Weiden	Abvakabo
Mevrouw A. van der Hoeven	Kinderopvanginstelling Okidoki
Mevrouw C. Lagraauw	Kinderopvanginstelling Okidoki
Mevrouw Y. Vorage	KinderDam
Mevrouw A. Sierhuis	ROC Mondriaan
Mevrouw C. Bienemann	BKK
Mevrouw Y. Boelens	Stichting Rijswijkse Kinderopvang
Mevrouw M. Bavelaar	Stichting Rijswijkse Kinderopvang
Mevrouw Y. Vervoort	Buro 8020
Mevrouw N. Adèr	MBO Raad
Mevrouw H. Dahlmans	MBO Raad
Mevrouw J. Woudstra	MBO Raad
Mevrouw A. van Gent	Ministerie SZW
De heer S. de Bruin	Ministerie SZW
Mevrouw G. van der Zanden	Deltion College
Mevrouw D. Schreuder	Deltion College
De heer F. Kool	Ministerie van OCW
Mevrouw M. Jansen	Ministerie van OCW
Mevrouw R. Wilken	ROC Eindhoven
Mevrouw A. van Leeuwen	Steunpunt Taal en Rekenen MBO
Mevrouw J. Koopman	Cinop
De heer A. Soldaat	Brancheorganisatie Kinderopvang
Mevrouw P. de Bruijn	Brancheorganisatie Kinderopvang
Mevrouw M. Volkers	Gemeente Amsterdam
Mevrouw J. Kouwelaar	Ministerie van OCW
De heer L. Staal	Brancheorganisatie Kinderopvang
Mevrouw Jantien Wiedeman	ROC ASA

Bijlage 4

Verwerking taalniveaus in kwalificatiedossier Pedagogisch Werk 2013-2014

Aanvullende en specifieke taaleisen zullen in het kwalificatiedossier Pedagogisch Werk 2013-2014 worden verwerkt.

Dit zou bijvoorbeeld op de volgende wijze kunnen gebeuren:

- Aangeven van het belang van taal en taalontwikkeling in de beschrijving van het beroep van de pedagogisch werker
- Concretisering hiervan in de beschrijving van kerntaken en werkprocessen
- Benoemen van beroepshoudingaspecten die hierbij van belang zijn
- Specifiek aangeven van taalaspecten bij vakkennis en vaardigheden
- Verwerken van taaleisen in de prestatie-indicatoren en daarmee borgen van taalniveaus in de beroepsgerichte examinering

Vooruitlopend daarop wordt voor het schooljaar 2012-2013 bovenstaande opgenomen in een servicedocument.

Bijlage 5

Lijst van taalexperts

Naam	Werkzaam bij
Prof. Dr. Folkert Kuiken	Universiteit van Amsterdam
Dr. Ruben Fukkink	Universiteit van Amsterdam
Joke Koopman	Cinop
Alet van Leeuwen	Steunpunt Taal en Rekenen MBO
Marijke Bos	Stichting Lezen
Maria Bolt	Brancheorganisatie Kinderopvang
Jacqueline de Maa	ITTA
Christel Kuijpers	Fontys Lerarenopleidingen Tilburg
Els Leenders	SLO
M. Klapwijk	Albeda College
in cc:	
Nicoline Ader	MBO Raad
Jetske Woudstra	MBO Raad